

Інституційні, економічні та соціальні детермінанти нерівності доходів у Казахстані

Нерівність доходів залишається ключовою соціально-економічною проблемою в Казахстані, де постійні диспропорції відображають інституційну слабкість, структурні дисбаланси та обмежену ефективність механізмів перерозподілу. Метою цього дослідження є оцінювання впливу інституційної якості, економічної структури та соціальної політики на нерівність доходів у Казахстані. Аналіз ґрунтується на щорічних національних і міжнародних статистичних даних за 2001–2023 роки, що охоплюють показники якості державного управління, інвестиційної активності, динаміки ринку праці та соціального захисту. Методологічно дослідження використовує ранговий кореляційний аналіз Спірмена для виявлення статистично значущих зв'язків між коефіцієнтом Джині та вибраними пояснювальними змінними, не припускаючи лінійних залежностей. Достовірність результатів перевіряється за допомогою тестування значущості на декількох рівнях достовірності. Отримані дані свідчать, що більш суворе дотримання закону і зниження рівня корупції пов'язані зі зменшенням нерівності (коефіцієнт Спірмена від $-0,44$ до $-0,50$, $p < 0,05$), тоді як більша частка державних підприємств корелює з більшою нерівністю ($\rho \approx +0,47$, $p < 0,05$). Інвестиції на душу населення і витрати домогосподарств надають помірний вирівнювальний ефект (кожен значення $\rho \approx -0,47$, $p < 0,05$), тоді як зростання реального доходу та розширення виробничого сектору пов'язані зі збільшенням розриву. Частка виробничої промисловості демонструє сильний позитивний зв'язок із нерівністю ($\rho \approx +0,80$, $p < 0,001$), і загальне зростання доходів також має позитивну кореляцію ($\rho \approx +0,72$, $p < 0,001$). Соціальні виплати й пенсії діють в основному як заходи реагування, що згладжують короткострокові коливання, а не забезпечують стійкий перерозподіл. Отримані результати надають рекомендації щодо державної політики, спрямованої на зменшення нерівності доходів, і наголошують, що найсильніший вирівнювальний ефект пов'язаний із поліпшенням верховенства права, зменшенням корупції та підвищенням інвестиційної активності, тоді як зростання реальних доходів домогосподарств та існуючі соціальні трансферти є переважно реактивними і не забезпечують сталого перерозподілу.

Ключові слова: нерівність, перерозподіл, інститути, корупція, державне управління, економіка, інвестиції, соціальна політика, державні витрати, Казахстан

Класифікація JEL: D31, D63, H53, O15

Стаття знаходиться у відкритому доступі і може розповсюджуватися на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International license, що дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії за умови наявності відповідного посилання на оригінальну версію статті.